JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
F. G. JACOBS
2 päivänä helmikuuta 1995 *

1. Esillä on yksi kolmesta toisiinsa liittyvästä asiasta, joissa komissio on nostanut Italiaa vastaan kanteen perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisesti. [1] Esillä olevassa asiassa komissio vaatii toteamaan, että jättäessään panematta täytäntöön Italian hallituksen ENI-Lanerossille myöntämästä valtion tuesta 26 päivänä heinäkuuta 1988 tehdyn komission päätöksen 89/43/ETY [2] Italia on jättänyt täyttämättä sille perustamissopimuksen mukaan kuuluvat velvollisuudet. Kanteen yhteydessä herää sama kysymys kuin asian C-348/93 yhteydessä, eli onko silloin, kun laiton valtion tuki on maksettu välillisesti julkisen yrityksen välityksellä, tuki palautettava tälle yritykselle vai valtiolle. Viittaan siten asiassa C-348/93 esittämääni ratkaisuehdotukseen aina silloin, kun se on mahdollista.

2. ENI (Ente Nazionale Idrocarburi), valtion holding-yhtiö, otti Lanerossi-konsernin haltuunsa vuonna 1962 tarkoituksenaan ratkaista konserniin kuuluneiden lukuisten tekstiili- ja vaatetusalan yhtiöiden rahoitusongelmat. Saneerausyrityksistä huolimatta ne neljä Lanerossin tytäryhtiötä, jotka valmistivat miesten asusteita, eli Lanerossi Confezionilla, Intesalla, Confezioni di Filottranolla ja Confezioni Montilla (jäljempänä neljä tytäryhtiötä) tuottivat jatkuvasti vakavia tappioita, jotka valtio kattoi monen vuoden ajan.

3. Komissio totesi Italian hallitukselle (jäljempänä hallitus) lähettämässään, 20.5.1983 päivätyssä kirjeessä, että komissio ei ollut vastustanut vuoden 1982 loppuun mennessä tuen myöntämistä neljän tytäryhtiön sosiaalisen ja alueellisen merkityksen vuoksi. Se epäili kuitenkin sitä, että tulevaisuudessa voitaisiin jatkaa julkisin varoin kustannettavan taloudellisen tuen suorittamista häiritsemättä yhteismarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Komissio kehotti hallitusta antamaan sille tiedon kaikista tuen myöntämistä koskevista suunnitelmista tulevaisuudessa perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

4. Huolimatta hallituksen ilmoituksesta, ettei se aikonut myöntää lisää tukea neljälle tytäryhtiölle, hallitus kattoi edelleen niiden liiketappiot julkisin varoin vuoden 1982 jälkeenkin. Komissio katsoi, että kyseessä oli valtion tuki ja että hallitus oli jättänyt täyttämättä sille perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaan kuuluvat velvollisuudet, koska se oli myöntänyt tukea ilman etukäteen annettua tiedonantoa. Näin ollen se

* Alkuperäinen kieli: englanti.

1 — Ks. myös asia C-348/93, Alfa Romeo, tuomio 4.4.1995 (Kok. 1995, s. I-673), ja asia C-349/93, Aluminia ja Comsal, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa.

2 — EYVL 1989 L 16, s. 52. Päätöksestä ei ole suomenkielistä versiota. Käännös tehty yhteisöjen tuomioistuimessa.

aloitti 19.12.1984 päivätyllä kirjeellä 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn.

5. Hallituksen tämän menettelyn aikana antamien tietojen perusteella komissio katsoi selvitetyksi, että ENI sai vuosina 1983—1987 valtion tukea pääomasijoitusten muodossa näiden neljän tytäryhtiön liiketappioiden kattamiseksi. Tuen kokonaismäärä oli 260,4 miljardia Italian liiraa (ITL). Täsmällisesti sanottuna ENI sai vuonna 1983 valtion tukea 78 miljardia ITL, vuonna 1984 56,8 miljardia ITL, vuonna 1985 42,2 miljardia ITL, vuonna 1986 45,9 miljardia ITL ja vuonna 1987 37,5 miljardia ITL. [3] Komissio katsoi, ettei tuki soveltunut yhteismarkkinoille.

6. Komissio teki 26.7.1988 kanteen kohteena olevan päätöksen, jonka 1, 2 ja 3 artikla kuuluvat seuraavasti:

"1 artikla

Vuosina 1983—1987 ENI-Lanerossille pääomasijoituksina konsernin niihin tytäryhtiöihin, jotka valmistivat miesten asusteita, myönnetty 260,4 miljardin ITL:n suuruinen valtion tuki on laiton, koska sen myöntämisellä on rikottu ETY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan määräyksiä. Lisäksi se ei sovellu yhteismarkkinoille perustamissopimuksen 92 artiklan tarkoittamalla tavalla.

2 artikla

Tämä valtion tuki on poistettava perimällä se takaisin.

3 artikla

Italian hallituksen on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiannosta niistä toimenpiteistä, jotka se päätöksen noudattamiseksi on toteuttanut."

7. Päätös annettiin 10.8.1988 päivätyllä kirjeellä tiedoksi hallitukselle. Hallitus ei toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä vaatiakseen valtion tuen palauttamista. Se nosti päätöksen kumoamista koskevan kanteen, jonka yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi asiassa

3 — Ks. alaviitteessä 2 mainittu komission päätös 89/43/ETY, EYVL: n s. 54— 55.

C-303/88, *Italia vastaan komissio* [4] (jäljempänä Lanerossi I), antamallaan tuomiolla. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Lanerossi I antamallaan tuomiolla hylkäämiä hallituksen väitteitä olivat muun muassa, että komissio asetti Italian myöntämän tuen ilmoittamatta jättämisestä Italialle oikeudenvastaisia seuraamuksia ja että määräystä tuen perimiseksi takaisin ei oltu riittävästi perusteltu sekä että tukea oli mahdotonta periä takaisin. Vastaukseksi hallituksen niille väitteille, että epäselvää oli se, keneltä tukea oli perittävä takaisin, yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tuki oli perittävä takaisin tuen saajina tosiasiallisesti olevilta yrityksiltä, eli neljältä tytäryhtiöltä. [5] Yhteisöjen tuomioistuin tutki asiassa Lanerossi I kuitenkin ainoastaan sen kysymyksen, kuka oli vastuussa tuen palauttamisesta. Se ei tutkinut sitä kysymystä, kenelle valtion tuki oli palautettava päätöksen noudattamiseksi. [6]

8. Yhteisöjen tuomioistuimen antaman tuomion perusteella komissio kehotti hallitusta toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet päätöksen noudattamiseksi. Italian viranomaiset ilmoittivat 24.5.1991 komissiolle, että tuen takaisin periminen osoittautui vaikeaksi. Erityisesti vaikka valtion holding-yhtiöitä koskevista asioista vastaava ministeri oli pyytänyt ENI:ä toteuttamaan kaikki tarvittavat toimenpiteet tuen takaisin perimiseksi neljältä tytäryhtiöltä korkoineen, ENI oli todennut olevan oikeudellisesti ja käytännöllisesti mahdotonta periä tuki takaisin, koska nämä neljä tytäryhtiötä oli lakkautettu ja myyty yksityissektorille.

9. Komissio totesi 26.9.1991 päivätyssä kirjeessään, että Italian hallituksen mainitsemat vaikeudet eivät vapauttaneet sitä velvollisuudesta vaatia tuen palauttamista ja kehotti hallitusta ilmoittamaan sille viidentoista päivän kuluessa tuen takaisin perimiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä. Koska Italian viranomaiset eivät toteuttaneet tällaisia toimenpiteitä, komissio korosti jälleen 10.3.1992 päivätyssä kirjeessään, että päätöksen noudattaminen oli ehdottoman kiireellistä ja tarpeellista.

10. Italian viranomaiset ilmoittivat 25.3.1992 päivätyllä kirjeellään komissiolle aikomuksestaan vaatia valtion tuen palauttamista siten, että Lanerossi (nykyisin SNAM SpA) palauttaa 260,4 miljardin ITL:n määrän korkoineen ENI:lle. Samoin Italian viranomaiset esittivät käsityksensä siitä, että tällainen menettelytapa tuen takaisin perimiseksi oli riittävä päätöksen noudattamiseksi. Valtion holding-yhtiöitä koskevista asioista vastaavan Italian ministeriön Italian ulkoministeriölle antamasta tiedonannosta, joka oli 25.3.1992 päivätyn kirjeen liitteenä ja annettu samana päivänä, ilmenee, että tuen takaisin periminen suoritetaan kirjaamalla tukea ja korkoa vastaava määrä SNAM SpA:n tilille velaksi.

11. Komission kilpailuasioista vastaava jäsen kirjoitti 26.6.1992 hallitukselle kaikista 1 artiklassa mainituista kolmesta asiasta. Hän totesi esillä olevasta tapauksesta, että tuen palauttaminen Lanerossilta ENI:lle ei riitä päätöksen täysimääräiseksi noudattamiseksi.

4 — Kok. 1991, s. I-1433.

5 — Tuomion 57 kohta.

6 — Ks. myös julkisasiamies Van Gervenin, alaviitteessä 4 mainitun asian Lanerossi I yhteydessä esittämä ratkaisuehdotus, s. 1468.

Tuki oli palautettava Italian valtiolle. Hän lisäsi, että Italian viranomaiset eivät olleet esittäneet minkäänlaista pätevää perustetta sille, että ENI:n toteuttama takaisin periminen riittäisi päätöksen noudattamiseksi. Lisäksi komission jäsen ilmoitti, että koska Italia ei ollut toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä päätöksen noudattamiseksi, hän aikoo ehdottaa ennen heinäkuun loppua 1992 komissiolle täytäntöönpanoa koskevan menettelyn aloittamista.

12. Italian viranomaiset pyysivät 14.10.1992 päivätyllä kirjeellä ylimääräistä määräaikaa viitaten siihen, että oli tarpeellista käsitellä tuen poistamiskysymystä osana julkisten yritysten yksityistämisohjelmaa, jonka Italian hallitus aikoi toteuttaa. Komissio kehotti 10.3.1993 päivätyllä kirjeellään vielä kerran hallitusta toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet päätöksen noudattamiseksi. Se korosti sitä, että oli ehdottaman tarpeellista ja kiireellistä poistaa päätöksen täytäntöönpanemisen laiminlyömisestä aiheutuneet kilpailun vääristymät sekä asetti päätöksen täytäntöönpanon määräpäiväksi 31.3.1993. Koska Italian viranomaiset eivät toteuttaneet pyydettyjä toimenpiteitä, komissio nosti nyt esillä olevan kanteen.

13. Komissio väittää kanteessaan, että tuen palauttaminen Lanerossilta ENI:lle ei riitä päätöksen täydelliseksi noudattamiseksi. ENI:n oli palautettava Italian valtiolle Lanerossi-konsernin tekstiilialan toiminnalle nimenomaisesti varatuilla valtion varoilla rahoitettu osa tuesta. Täsmällisemmin, SNAM SpA:n on Lanerossin seuraajayhtiönä maksettava ENI:lle 260,4 miljardia ITL. ENI:n oli vuorostaan maksettava Italian valtiolle 173,7 miljardin ITL:n määrä, joka vastaa ENI:n valtiolta saamia, Lanerossi-konsernille varattuja varoja. ENI saattoi pitää 86,7 miljardia ITL, joka vastaa ENI:n omilla varoilla rahoitettua osaa tuesta.

14. Italian hallitus on esittänyt kaksi kannetta koskevaa prosessiväitettä. Se väittää, että päätöksessä ei mainita ENI:n väitettyä velvollisuutta palauttaa osa tuesta Italian valtiolle. Komissio viittasi siihen ensimmäisen kerran 26.1.1992 päivätyssä kirjeessään. Hallituksen mukaan kannetta ei näin ollen voida ottaa tutkittavaksi, koska komissio vaatii, että todettaisiin Italian jättäneen täyttämättä sellaisen velvollisuuden, jota päätöksessä ei ole asetettu. Hallitus väittää myös, että kanne on työjärjestyksen 38 artiklan 1 kohdan c alakohdan vastainen; mainitun alakohdan mukaan kanteessa on mainittava riidan kohde ja yhteenveto seikoista, joihin kanne perustuu.

15. Hallitus esitti samanlaiset prosessiväitteet asiassa C-348/93. Tässä yhteydessä riittää, kun todetaan, että mainittuun asiaan liittyvässä ratkaisuehdotuksessani esittämilläni perusteluilla olisi hylättävä tässä asiassa esitetyt prosessiväitteet: ks. asiassa C-348/93

antamani ratkaisuehdotuksen 12—16 kohta. Jatkan nyt varsinaisen asian käsittelemistä.

16. Korostan aluksi sitä, että vaikka hyväksyttäisiinkin se, että ENI:llä ei ollut velvollisuutta palauttaa 173,7 miljardin ITL:n summaa Italian valtiolle, Italia on silti rikkonut sille perustamissopimuksen mukaan kuuluvia velvollisuuksia. Päätöksen 3 artiklan mukaan Italialla oli velvollisuus ilmoittaa komissiolle toteuttamansa toimenpiteet tuen takaisin perimiseksi kahdessa kuukaudessa 10.8.1988 tapahtuneesta päätöksen tiedoksiannosta lukien. Kuten hallitus myöntää, SNAM SpA palautti tuen ENI:lle määräajan päätyttyä. Tämän vuoksi Italia on jättänyt toteuttamatta määräajassa päätöksen noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Hallitus toteaa, että vaikka tuki palautettiinkin määräajan päätyttyä, sille suoritettiin korkoa. On kuitenkin selvää, että koron maksaminen ei vapauta jäsenvaltiota velvollisuudesta periä tuki takaisin komission päätöksessään asettamassa määräajassa. Muuten jäsenvaltio voisi lykätä laittoman valtion tuen takaisin perimistä velvoittavan päätöksen täytäntöönpanoa ja säilyttää ennallaan tuen myöntämisestä aiheutuneet kilpailun vääristymät. Tämä tekisi perustamissopimuksen valtion tukea koskevista määräyksistä tehottomia.

17. Siten Italia on joka tapauksessa jättänyt täyttämättä sille perustamissopimuksen mukaan kuuluvat velvollisuudet, koska se ei pannut päätöstä ajoissa täytäntöön.

18. Käsittelen nyt tämän asian keskeistä kysymystä, eli riittääkö se, että Lanerossi palauttaa tuen ENI:lle, vai onko, kuten komissio väittää, ENI:n palautettava osa tuesta Italian valtiolle.

19. Kuten olen todennut asiaan C-348/93 liittyvässä ratkaisuehdotuksessani, komissio voi väittää 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa täytäntöönpanomenettelyssä ainoastaan, että vastaajana oleva jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä siihen päätökseen perustuvan velvoitteen, jonka väitetty rikkominen on käsittelyn kohteena. Tämän vuoksi kysymys siitä, kuka on vastuussa laittomasti suoritetun tuen perimisestä takaisin, on ratkaistava päätöksen perusteella, ottaen huomioon takaisinperimisvelvollisuuden tavoitteet. On tämän vuoksi määriteltävä, onko tuki päätöksen mukaan palautettava Italian valtiolle.

20. Päätöksessä ei yksilöidä sitä, kenelle valtion tuki on palautettava. Sen 2 artiklassa lausutaan ainoastaan, että "valtion tuki on poistettava perimällä se takaisin". Päätöksen italiankielinen versio, joka on ainoa todistusvoimainen versio, on sisällöltään tässä suhteessa vastaava. [7] Päätöksen perusteella on kuitenkin selvää, että tarvittavat varat tuen rahoittamiseksi olivat peräisin valtiolta eikä

7 — Italiankielisessä versiossa 2 artikla kuuluu seuraavasti: "Tali aiuti debbono essere oggetto di recupero".

ENI:ltä itseltään. Päätöksen 1 artiklassa mainitaan "vuosina 1983—1987 ENI-Lanerossille pääomasijoituksina konsernin niihin tytäryhtiöihin, jotka valmistivat miesten asusteita, myönnetty ... valtion tuki". Siten 1 artiklassa määritellään ENI pikemminkin tuen saajaksi kuin tuen myöntäjäksi. Päätöksen johdanto-osan sisältö tukee tätä; siinä lausutaan seuraavaa: [8]

"Italian valtio toteutti ENI-Lanerossin hyväksi toimenpiteitä miesten asusteita valmistavien konsernin tytäryhtiöiden kärsimien tappioiden kattamiseksi vuosina 1983—1987, yhteensä 260,4 miljardin ITL:n suuruisina pääomasijoituksina, joiden tarkoituksena oli nimenomaisesti ja erityisesti palvella edellä mainittua tavoitetta."

Siten päätöstä voidaan helposti tulkita siten, että ENI myönsi taloudellista tukea neljälle tytäryhtiölle Italian valtion sille antamilla varoilla ja että ENI toimi välittäjänä.

21. Hallitus väittää, että tuen palauttaminen ENI:lle riittää päätöksen noudattamiseksi. Tukea ei tarvitse palauttaa Italian valtiolle.

Hallitus viittaa näkemystensä tueksi samankaltaisiin perusteluihin, kuin mitä se esitti asiassa C-348/93.

22. Hallitus väittää erityisesti, että laittomasti suoritetun valtion tuen takaisinperimisvelvollisuuden tavoitteena on ottaa pois tuensaajalta sen laittomasti hankkima etu ja lopettaa laittoman valtion tuen suorittamisen seurauksena aiheutuneet kilpailun vääristymät. Tuen palauttaminen ENI:lle riittää tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

23. Hallitus väittää myöskin, että takaisinperimisvelvollisuus koskee ainoastaan laittomasti suoritettua valtion tukea. Italian valtiolla on velvollisuus periä tuki takaisin ENI:ltä ainoastaan, mikäli Italian valtion suorittama varojen siirtäminen ENI:lle olisi päätöksessä määritelty valtion tueksi. Päätöksessä ei kuitenkaan todeta, että mainittu varojen siirtäminen on valtion tukea. Kantansa tueksi hallitus viittaa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Lanerossi I antamaan tuomioon, jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että sen osoittamiseksi, että kysymyksessä oli valtion tuki, ei ollut tarpeen selvittää, että ENI:n Italian valtiolta saamat pääomavarat oli erityisesti ja nimenomaisesti tarkoitettu kattamaan näiden neljän tytäryhtiön tappiot. On riittävää, että ENI pääomavaroja saatuaan kykeni vapauttamaan muita varoja neljän tytäryhtiön tappioiden kattamiseksi. [9] Halli-

8 — Päätös 89/43/ETY, mainittu edellä alaviitteessä 2, yhteisöjen virallisen lehden s. 55.

9 — Tuomion 14 kohta.

tus katsoo siten lopuksi, että kysymys siitä, kenen varoista tuki oli suoritettu, ei ole olennaista määriteltäessä sitä, kenelle valtion tuki on palautettava.

24. En voi hyväksyä näitä väitteitä asiaan C-348/93 liittyvässä ratkaisuehdotuksessani esittämilläni perusteilla.

25. Kuten totesin mainitussa asiassa esittämässäni ratkaisuehdotuksessa, kysymys siitä, kenelle laiton valtion tuki on palautettava, on ratkaistava ottamalla huomioon takaisinperimisvelvollisuuden tavoitteet. Yksi tämän velvollisuuden tavoitteista on palauttaa se tilanne, joka olisi vallinnut, jos jäsenvaltio olisi antanut komissiolle tiedon valtion tuesta ja lykännyt sen täytäntöönpanoa ennen komission suostumusta tähän, kuten 93 artiklan 3 kohdassa edellytetään. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että velvollisuus vaatia laittoman tuen palauttamista on laittomuuden looginen seuraus, eikä mainittua velvollisuutta voida sen vuoksi pitää suhteettomana perustamissopimuksen valtion tukea koskeviin tavoitteisiin ja määräyksiin nähden. [10] Valtion tukea on lisäksi vaadittava palautettavaksi varmistamalla, ettei niitä varoja, joilla tuki rahoitettiin, siirretä muille yrityksille, ja sellaisella tavalla, että komission valvontatehtävät helpottuvat; komission valvontatehtävillä on keskeinen asema 93 artiklassa tarkoitetussa uusia valtion tukia koskevassa ennakkovalvontajärjestelmässä. Jotta tämä järjestelmä olisi tehokas, valtion ja julkisten yritysten välisten suhteitten on oltava avoimia ja komission on voitava varmistaa, että laiton valtion tuki on peritty takaisin.

26. Takaisinperimisvelvollisuuden täyttämiseksi tuensaajayritykseltä on otettava pois sen saama laiton tuki, mikä mahdollisesti ei kuitenkaan riitä. Silloin kun valtio on tosiasiallisesti myöntänyt tuen joko antamalla tätä koskevan määräyksen tai varojaan käyttämällä, on tuki palautettava valtiolle, vaikka se olisikin myönnetty välillisesti, eli holding-yhtiön välityksellä. Tuen palauttaminen välittäjänä toimineelle holding-yhtiölle tai tässä tapauksessa tuen siirtäminen holding-yhtiöltä toiselle ei riitä. Muussa tapauksessa tuen periminen takaisin voi jäädä pelkäksi kirjanpidolliseksi toimenpiteeksi, joka edellyttää ainoastaan sen asianmukaista kirjaamista asianomaisten holding-yhtiöiden tileille. Tällaisessa tilanteessa olisi vaikea varmistautua siitä, että tuki on asianmukaisesti palautettu ja varmistautua myös siitä, että tällä tavalla siirretyt varat käytetään tulevaisuudessa sopusoinnussa perustamissopimuksen valtion tukea koskevien määräysten kanssa.

27. Mielestäni näin ollen valtion varoista myönnetty laiton tuki, joka on maksettu välillisesti valtion holding-yhtiön välityksellä, on palautettava valtiolle. Asian laita on näin jopa silloin, kun valtion varoja ei ollut

10 — Asia C-142/87, *Belgia v. komissio* (asia Tubemeuse), tuomio 21.3.1990, 66 kohta (Kok. 1990, s. I-959).

nimenomaisesti varattu tuensaajayritykselle. Riittää, ettei valtion holding-yhtiö pysty myöntämään tukea, ellei se ole saanut valtiolta varoja. Päätöksestä ilmenee selvästi esillä olevassa asiassa, kuten on jo todettu, että Italian valtio suoritti valtion tuen neljälle tytäryhtiölle ENI:n välityksellä. Tämän vuoksi on tuki päätöksen noudattamiseksi palautettava Italian valtiolle.

28. Komissio ilmoittaa kuitenkin, että ainoastaan osa tuesta (173,7 miljardia ITL) on palautettava valtiolle, koska ainoastaan tämä osa oli rahoitettu valtion varoilla. ENI voi pitää jäljelle jäävän osan tuesta (86,7 miljardia ITL), koska se oli rahoitettu ENI:n omilla varoilla.

29. Päätöksestä ei selvästi ilmene, että osa tuesta oli rahoitettu valtion varoilla ja osa ENI:n omilla varoilla. Sitä ei myöskään ilmaista selvästi komission 26.6.1992 päivätyssä kirjeessä, jossa komissio totesi, että Italian valtion oli päätöksen noudattamiseksi perittävä tuki takaisin. Komissio tekee yhteisöjen tuomioistuimelle jättämässään kanteessa ensimmäisen kerran eron valtion ENI:lle myöntämien, neljälle tytäryhtiölle varattujen varojen ja ENI:n omista varoista myönnettyjen varojen välillä.

30. Komissio viittaa Italian ulkoministeriön 22.7.1988 komissiolle lähettämään kirjeeseen sen väitteensä tueksi, että ENI:n on palautettava Italian valtiolle 173,7 miljardin ITL:n määrä. Tämä kirje oli lähetetty ennen päätöksen tekemistä tarkoituksena osoittaa, että neljälle tytäryhtiölle ENI:n myöntämä taloudellinen tuki oli sopusoinnussa perustamissopimuksen kanssa. Kirjeestä ilmenee, että valtio oli myöntänyt ENI:lle tämän tekstiilialan toimintaan varattuja varoja seuraavasti: 46 miljardia ITL vuonna 1983, 76 miljardia ITL vuonna 1985 ja 51,7 miljardia ITL vuonna 1986, eli yhteensä 173,7 miljardia ITL. Vaikka päätöksen johdantoosassa viitataankin ohimennen 22.7.1988 päivättyyn kirjeeseen, [11] se ei johdu siitä, että oli tarkoitus tehdä ero valtion ENI:lle myöntämien, tämän tekstiilialan toimintaan varattujen varojen ja ENI:n omista varoista myönnettyjen varojen välillä.

31. Hallitus väittää, että koska 22.7.1988 päivättyä kirjettä ei oltu otettu päätöksessä huomioon, komissio ei voi viitata siihen tässä vaiheessa väittääkseen, että ENI on velvollinen maksamaan Italian valtiolle 173,7 miljardin ITL:n summan.

32. En voi hyväksyä tätä väitettä. On totta, että 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun täytäntöönpanoa koskevan käsittelyn ulottuvuus riippuu käsittelyn kohteena olevasta komission päätöksestä ja ettei komissio voi asettaa vastaajana olevalle valtiolle muita velvollisuuksia kuin ne, jotka päätöksessä on jo mai-

11 — Päätös 89/43/ETY, mainittu alaviitteessä 2, yhteisöjen virallisen lehden s. 55.

nittu. Tässä tapauksessa komissio ei kuitenkaan pyri käyttämään 22.7.1988 päivättyä kirjettä asettaakseen Italialle uusia velvollisuuksia. Kirjeellä ei myöskään ole hallituksen etujen vastaisia vaikutuksia. Päinvastoin komissio väittää kirjeen perusteella, ettei ENI:n tarvitse palauttaa koko tukea Italian valtiolle vaan että ainoastaan 173,7 miljardin ITL:n palauttaminen riittää. Asian laita olisi toisin, jos kirjeellä olisi hallituksen etujen vastaisia vaikutuksia. [12]

33. Lopuksi huomautan komission toteavan kanteessaan, että SNAM SpA:n velvollisuudella palauttaa laiton tuki korkoineen ei poisteta niitä haitallisia seurauksia, joita tuen suorittamisesta on jo aiheutunut muille tekstiilialalla toimiville yrityksille. Komissio viittaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan 169 artiklassa tarkoitetussa menettelyssä sen toteaminen, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille perustamissopimuksen mukaan kuuluvat velvollisuudet, voi luoda perusteen vastuulle, joka valtiolle voi sen laiminlyönnin vuoksi syntyä toisia jäsenvaltioita, yhteisöä tai yksityisiä asianosaisia kohtaan [13]. Se väittää, että samanlaisia periaatteita voidaan soveltaa 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin menettelyihin ja pyytää yhteisöjen tuomioistuinta nimenomaisesti lausumaan tässä asiassa annettavassa tuomiossa tältä osin. Komissio on esittänyt samanlaisen pyynnön asioissa C-348/93 ja C-349/93. Näissä asioissa esittämissäni ratkaisuehdotuksissani mainitsemillani perusteilla katson, ettei yhteisöjen tuomioistuimen tarvitse antaa komission pyytämää lausuntoa. [14]

Ratkaisuehdotus

34. Edellä esitetyn mukaisesti katson, että yhteisöjen tuomioistuimen olisi:

1) todettava, että jättäessään panematta asetetussa määräajassa täytäntöön Italian hallituksen ENI-Lanerossille myöntämästä valtion tuesta tehdyn komission päätöksen 89/43/ETY Italian tasavalta on jättänyt täyttämättä sille ETY:n perustamissopimuksen mukaan kuuluvat velvollisuudet;

2) velvoitettava Italian tasavalta korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

12 — Ks. asia C-47/91, *Italia v. komissio*, tuomio 5.10.1994 (Kok. 1994, I-4635 23 kohta).

13 — Ks. esim. asia C-263/88, *komissio v. Ranska*, tuomio 12.12.1990, 9 kohta (Kok. 1990, s. I-4611).

14 — Ks. asiassa C-349/93 19.1.1995 esittämäni ratkaisuehdotus, 25 ja 26 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa ja asiassa C-348/93 2.2.1995 esittämäni ratkaisuehdotus, tuomio 4.4.1995 (Kok. 1995, s. I-673, 47— 49 kohta).